

Cikkismertetés: Hogyan hat az élelmiszerárak változása fogyasztói szokásainkra?

Article review: How do food price changes affect our consumer habits?

Ismertető: Devosa Iván ✉
Neumann János Egyetem, Pedagógusképző Kar, Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Kutatócsoport

Ismertetett cikk: Waterlander WE, Jiang Y, Nghiem N, Eyles H, Wilson N, Cleghorn C, Genç M, Swinburn B, Mhurchu CN, Blakely T. The effect of food price changes on consumer purchases: a randomised experiment. *Lancet Public Health*. 2019 Aug;4(8):e394-e405.
doi: [10.1016/S2468-2667\(19\)30105-7](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(19)30105-7)

Beküldve: 2019. 01. 18.
doi: 10.24365/ef.v61i1.556

Kulcsszavak: élelmiszer; árak; adó; fogyasztás

Keywords: food; prices; tax; consumption

HÁTTÉR

Az egészségi állapotot befolyásoló élelmiszeradókkal és támogatásokkal kapcsolatos kutatási eredmények többsége egyetlen tápanyag vagy élelmiszer vásárlási adataira és ezek hatásainak megfigyelésére vonatkozik a teljes éttrend helyett. Jelen tanulmány célja a véletlenszerűen kiválasztott élelmiszer-árváltozások vásárlásra gyakorolt hatásainak új-zélandi vizsgálata úgy, hogy a szimulált árváltozás a széles körben ismert élelmiszeradó és támogatási politikák (gyümölcs- és zöldségfélék fogyasztási támogatása, cukrosüdítőital-adó, vagy a feldolgozott élelmiszerekre kivetett cukor-, nátrium- és telítettzsírtartalom-adó) intézkedéseit követték. Magyarországon egységesen a chipsadóként is emlegetett népegészségügyi termékadó (neta) vonatkozik ezekre a kategóriákra.

MÓDSZER

A felnőtt, vagyis legalább 18 éves résztvevők heti öt vásárlást végeztek új-zélandi virtuális szupermarketekben. Minden vásárlási alkalmat véletlenszerűen

osztottak el a változatlan árakat alkalmazó kontroll-bolt és az egy, illetve több eltérő árképzéssel működő, támogatásokat és emelt adószintet szimuláló virtuális üzletek között:

1. gyümölcs- és zöldségfogyasztási támogatás (20%),
2. cukrosüdítő-adó (20% vagy 40%),
3. telítettzsírtartalom-adó (2 vagy 4 új-zélandi dollár / 100 g telített zsír),
4. sóadó (0,02 vagy 0,04 új-zélandi dollár / 100 mg nátrium)
5. cukoradó (0,40 vagy 0,80 új-zélandi dollár / 100 g cukor).

Fő eredményként a teljes heti bevásárló kosár „egészségességét” értékelték, vagyis az egészséges élelmiszerek mennyiségének a teljes kosártartalomhoz viszonyított százalékát.

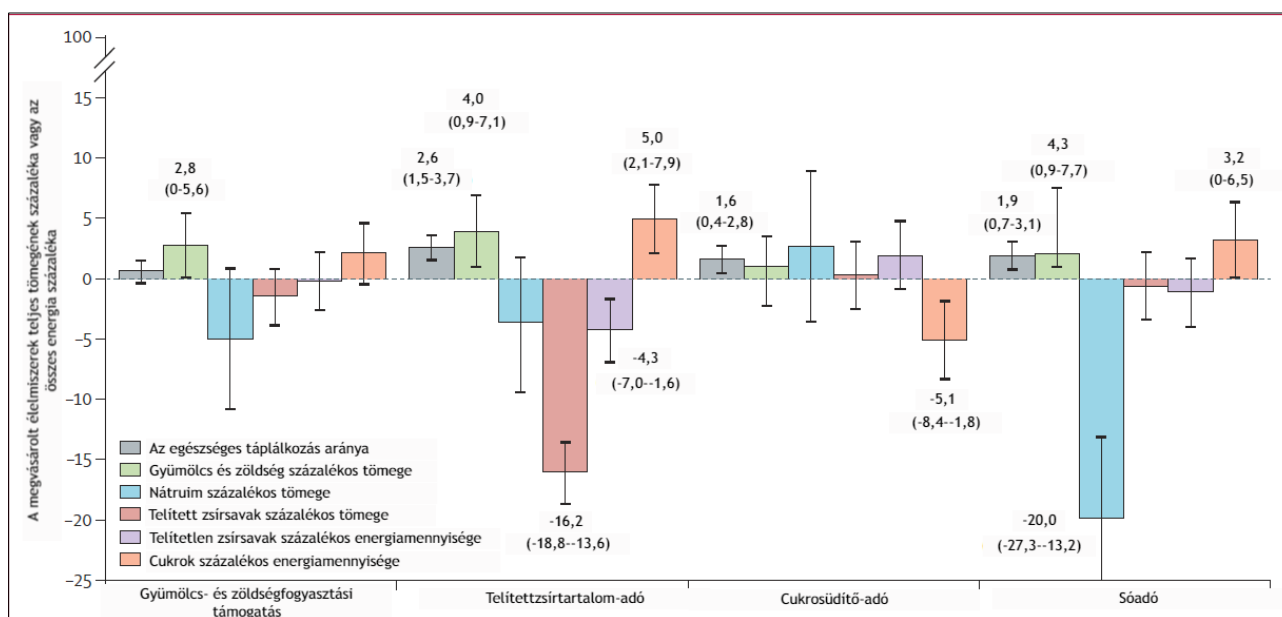
EREDMÉNYEK

2016. február 1. és december 1. között 1132 vásárlót választottak ki véletlenszerűen, akik közül 1038 (91,7%) legalább egy virtuális üzletben vásárolt, 743 (71,6%) pedig mind az ötféle virtuális üzletet meg-

látogatta. Összességében 4258 vásárlás adatait elemezték a kísérlet során, köztük 645 kontrollvásárlást (változatlan áron), 2545 vásárlást, ahol egy termék árát változtatták meg, és 1068 olyan vásárlást, ahol két (vagy több) termék ára módosult. Kontrollkörülmények között a látogatók 67,9%-a (szórás 13,01) egészséges élelmiszereket vásárolt. Ezt az arányt az ötféle árpolitika közül három növelte szignifikánsan, de kis mértékben (a telítettsírtartalom-adó abszolút különbséget jelentett 1,77%-kal, 95% megbízhatósági tartomány (MT) 1,03–2,52, $p < 0,0001$; a cukrosüditő-adó 1,09%-kal, 95% MT 0,26–1,91, $p = 0,0099$; és a sóadó: 1,31%-kal, 95% MT 0,50–2,13, $p = 0,0016$). A cukrosüditő-adó, valamint a gyümölcs- és zöldségtámogatás

nem szignifikánsan, 0,18%-kal növelte a gyümölcs- eladásokat (95% MT -0,45–0,85, $p = 0,60$) és 0,41%-kal a zöldségek vásárlását (95% MT -0,26–1,07, $p = 0,23$). Mind a telítettsírtartalom-adó, mind a sóadó a következő fontos helyettesítő hatásokat eredményezte: a gyümölcs- és zöldségfélék vásárlásának százalékos növekedése az összes élelmiszervásárlás tömegére vonatkoztatva (telítettsírtartalom-adó: 4,0%, 95% MT 0,9–7,1; sóadó: 4,3%, 95% MT 0,9–7,7); emellett ugyancsak megnőtt a cukorfogyasztás a teljes energia százalékában (telítettsírtartalom-adó 5,0%, 95% MT 2,1–7,9; sóadó 3,2%, 95% MT 0–6,5).

1. ábra: Az árváltozások vásárlásokra gyakorolt százalékos változása a kontrollvásárlásokhoz képest

Forrás: Az eredeti ábra magyar változata

KÖVETKEZTETÉSEK

A telítettsírtartalom-, cukrosüditő- és sóadót beépítő árváltozások hatására arányaiban több egészséges ételt vásároltak a kísérlet résztvevői. A tanulmány szerzői fontos helyettesítési hatásokat

tártak fel a vásárlások során, így az új-zélandi kísérletben is bebizonyosodott, hogy az adó- és támogatási rendszerek kombinációja lehet a leghatékonyabb módszer az étrend minőségi javítására és az étkezéssel kapcsolatos, gyakran krónikus betegségek számának csökkentésére.

TANULSÁGOK A HAZAI SZAKEMBEREK SZÁMÁRA

Magyarországon a már működő neta tölti be ezt a funkciót, mely 2020. január 1-én további 20 százalékkal emelkedett. Emellett fontos lenne egy olyan rendszer kidolgozása – akár a neta terhére is –, ami az egészséges élelmiszerek fogyasztását támogatja az áfakulcs csökkentésével. Megfelelő tervezés esetén az áfa összegének kiesését közvetlenül ellensúlyozhatná a netából származó bevétel, de az igazi nyereség az egészségben, munkában töltött hosszabb idő, és az abból származó adóbevételek, valamint a csökkentő egészségügyi kiadások lennének.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönettel tartozunk a publikálás támogatásáért, amely az EFOP-3.6.1-16-2016-00006 „A kutatási potenciál fejlesztése és bővítése a Neumann János Egyetemen” pályázat keretében valósult meg. A projekt a Magyar Állam és az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával, a Széchenyi 2020 program keretében valósul meg.